OIKEUSMINISTERIÖ

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Heini Färkkilä

21.6.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 105/2021 vp)

Eduskunnan sosiaali- ja terveys on pyytänyt oikeusministeriöltä kiireellistä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Väliaikaisesti voimassaolevan sääntelyn tavoitteena on vähentää Suomeen rajat ylittävän liikenteen kautta leviäviä covid-19-tartuntoja sekä ehkäistä uusien covid-19-virusmuunnosten leviämistä Suomeen myös tilanteessa, jossa EU:n sisärajavalvonta Schengen-sääntelyn perusteella päättyy. Hallintovaliokunta on ottanut esille rajaterveysturvallisuutta koskevan kysymyksen lausunnoissaan HaVL 29/2020 vp ja HaVL 3/2021 vp. Oikeusministeriötä on kuultu asian valmistelun aikana ja ministeriö on antanut esityksestä sen valmisteluvaiheessa laajan lausunnon, jossa esitettyjä huomioita on jatkovalmistelussa kattavasti huomioitu ja käsitelty.

Arvioinnin lähtökohdat

Sääntelyn välttämättömyyteen, oikeasuhtaisuuteen ja muuhun hyväksyttävyyteen liittyvät valtiosääntöoikeudelliset näkökohdat tulevat arvioiduksi perustuslakivaliokunnan asiasta antamassa lausunnossa. Koska näkökohdat tulevat kuitenkin arvoiduiksi perustuslakivaliokunnan esityksestä aikanaan antamassa lausunnossa, tässä lausunnossa pidetään riittävänä rajata tarkastelu eräisiin yksityiskohtiin, erit. suhde EU-oikeuteen ja valvonta.

Todistusvelvollisuus ja todistusten oikeudellinen merkitys

Suomeen saapuvilta ulkomaalaisilta, jotka eivät asu vakituisesti Suomessa, edellytettäisiin luotettavaa todistusta kuuden kuukauden sisällä sairastetusta covid-19-taudista, saadusta hyväksyttävästä covid-19-rokotussarjasta tai ennen Suomeen saapumista tehdystä negatiivisen tuloksen osoittavasta covid-19-testistä.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Esityksessä tuodaan selkeästi ilmi, että 16 a §:n todistusvelvollisuudessa ei olisi kyse uudesta maahantulon edellytyksestä, ja maahantulon edellytysten arviointi tapahtuu voimassaolevaa ulkomaalaislakia soveltamalla. Henkilöllä on mahdollisuus saapua maahan myös ilman todistusta, kunhan tämän ei arvioida vaarantavan kansanterveyttä, missä puolestaan on kyse voimassaolevan ulkomaalaislain soveltamisesta. ”Maahantulijan aiheuttaman kansanterveysuhkan yhteydessä terveysviranomaisten tulee tarkastella ensisijaisesti tartuntatautilain mahdollistamat muut terveysturvallisuustoimet, kuten testiin osoittaminen, karanteeni tai eristäminen”.

Sääntelyn tavoitteena on vähentää Suomeen rajat ylittävän liikenteen kautta leviäviä covid-19-tartuntoja sekä ehkäistä uusien covid-19-virusmuunnosten leviämistä Suomeen myös tilanteessa, jossa EU:n sisärajavalvonta Schengen-sääntelyn perusteella päättyy. Maahantulorajoitusten poistaminen edistää myös unionikansalaisten osalta vapaata liikkuvuutta. Suomen kansalaisella on aina oikeus palata maahan (PL 9.3 §). Maahantuloa koskevan kokonaisuuden hahmottamiseksi valiokunnan olisi oikeusministeriön käsityksen mukaan tarpeen lausunnossaan todeta, mikä on maahantulorajoituksia koskevien valtioneuvoston päätösten ja ehdotetun lain keskinäinen suhde. Onko niin, että päätökset sisärajavalvonnan palauttamisesta ja rajanylityspisteistä eivät olisi voimassa samaan aikaan ehdotetun lain kanssa?

Ehdotetuissa 16 b ja 16 d §:issä säädettäisiin todistusten oikeusvaikutuksesta. Perustuslakivaliokunta korosti lausunnossaan rajaterveysturvallisuutta koskevasta esityksestä, että sääntelyn perusteella ei tule jäädä epäselvyyttä todistuksen tai testauksen oikeusvaikutuksista (PeVL 32/2020 vp). Laissa säädettäisiin todistuksille kategorinen oikeusvaikutus, mitä voidaan pitää myös ennakoitavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta perusteltuna.

Koska 16 b ja 16 d §:n mukainen testivelvollisuus koskisi lähtökohtaisesti kaikkia Suomeen saapuneita henkilöitä, aiheuttaa 16 a §:n 2 momentti pikemminkin epäselvyyttä 16 b ja 16 d §:n soveltamisesta. Näin ollen olisi selkeämpää poistaa 16 a §:n 2 momentti. Ko. pykälä koskee vain ulkomaalaisia, jotka eivät asu Suomessa. Todistuksen oikeusvaikutuksista kaikkien maahan saapuneiden osalta säädettäisiin 16 b ja 16 d §:ssä.

Ehdotuksen suhde EU-oikeuteen

Esitys on merkityksellinen myös EU-oikeudessa taatun henkilöiden vapaan liikkuvuuden näkökulmasta. Henkilöiden vapaa liikkuvuus on yksi neljästä Euroopan unionin perusvapaudesta ja keskeisimmistä saavutuksista. Unionin kansalaisuus antaa jokaiselle unionin kansalaiselle oikeuden vapaaseen liikkuvuuteen. Unionin kansalaisten vapaa liikkuvuus taataan EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä SEUT) 21 artiklan 1 kohdassa. Kyse on myös EU:n perusoikeuskirjassa taatusta oikeudesta. Sen 45 artiklassa määrätään liikkumis- ja oleskeluvapaudesta. Jäsenvaltiot voivat rajoittaa henkilöiden vapaata liikkuvuutta kansanterveyden suojelun perusteella (SEUT 168 artiklan 7 kohta). Kuitenkin rajoituksia hyväksyttäessä ja sovellettaessa on noudatettava EU:n oikeuden periaatteita, erityisesti suhteellisuus- ja syrjimättömyysperiaatetta sekä rajoitusten on oltava ehdottoman välttämättömiä tavoitteen eli kansanterveyden suojelemiseksi. Lausuntokierroksella oikeusministeriö katsoi, että esityksessä oli syytä arvioida sen suhdetta henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa ja tämän rajoittamiseen, erityisesti suhteessa suhteellisuus- ja syrjimättömyysperiaatteeseen sekä sääntelyn välttämättömyyteen sekä arvioida esityksen suhdetta EU:n digitaalista koronatodistusta koskevaan asetukseen ((EU) 2021/953). Esitystä on täydennetty tältä osin.

Velvollisuus osallistua covid-19-testiin

Koska todistus ei ole maahantulon edellytys sinänsä, ja henkilöllä on mahdollisuus saapua maahan ilman todistusta, esityksessä on keskeisesti kyse siitä, että Suomeen saapuvan henkilön on osallistuttava kahteen covid-19-testiin, ellei hänellä ole 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettua todistusta. Mikäli henkilöllä on todistus ennen Suomeen saapumista tehdystä negatiivisen tuloksen osoittavasta covid-19-testistä, tulee hänen osallistua vain 2. testiin. Uusi perusoikeusrajoitus on siten testivelvollisuus, ja tämän tulee täyttää perusoikeuksien rajoitusedellytykset (mm. välttämättömyys, oikeasuhtaisuus). Oikeusministeriö pitää sinänsä selvänä, että erityisesti perustuslain 19 §:ssä säädetystä väestön terveyden edistämisestä ja viime kädessä perustuslain 7 §:ssä turvatusta oikeudesta elämään seuraa, että julkisella vallalla on velvollisuus ryhtyä tehokkaisiin ja oikeasuhtaisiin keinoihin varmistaakseen, ettei rajat ylittävästä liikenteestä seuraa merkittäviä riskejä väestön terveydelle.

Tällä hetkellä THL:n suositus terveystarkastukseen osallistumisesta ei koske ns. vihreistä maista eli matalan ilmaantuvuuden maista saapuvia. Aluehallintovirastojen TTL 16 §:n nojalla tekemät päätökset pakollisista terveystarkastuksista eivät kohdistu vihreistä maista saapuviin. Myös neuvoston suositus koordinoidusta lähestymistavasta koronapandemian aiheuttamiin matkustusrajoituksiin EU:ssa, päiv. 14.6.2021, pohjaa riskimaa-ajatteluun ja suosittaa kohdentamaan matkustamiseen liittyviä terveysturvallisuustoimenpiteitä vain muihin kuin vihreistä maista saapuviin (EU) 2020/1475.

Ehdotetut testivelvollisuutta koskevat säännökset sinänsä poikkeaisivat siten edellä mainituista, sillä testivelvollisuus kohdistuisi kaikista maista saapuviin. Esityksessä on kuitenkin perusteltu testauksen riskiperusteisuudesta poikkeamista ja arvioitu, että muuttuvien epidemiatilanteiden, muista maista saatavan puutteellisen tiedon ja uusien virusvarianttien vuoksi terveysturvallisuustoimenpiteitä ei ole mahdollista jaotella riskimaa-ajattelin mukaisesti. Perusoikeuksien rajoittamisen välttämättömyysarviointi saa tässä yhteydessä sisältönsä nimenomaan terveysturvallisuustoimenpiteiden välttämättömyydestä ja tehokkuudesta.

EU:n digitaalista koronatodistusta koskeva asetus, (EU) 2021/953

EU:n digitaalisen koronatodistuksen tavoitteena on osaltaan edistää henkilöiden vapaata liikkumista ja rajoitusten asteittaista purkamista. Asetuksen 11 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on pidättäydyttävä asettamasta todistusten haltijoille vapaata liikkuvuutta koskevia lisärajoituksia, kuten matkustamiseen liittyvää lisätestausta, karanteenia tai eristystä. Jäsenvaltioille on kuitenkin jätetty mahdollisuus lisärajoitusten asettamiseen silloin, kun ne ovat tarpeen ja oikeasuhteisia kansanterveyden turvaamiseksi covid-19-pandemian johdosta, kun otetaan huomioon myös saatavilla oleva tieteellinen näyttö, mukaan lukien ECDC:n suosituksen (EU) 2020/1475 perusteella julkaisemat epidemiologiset tiedot, sanotun kuitenkaan rajoittamatta jäsenvaltioiden toimivaltaa asettaa rajoituksia kansanterveyteen liittyvistä syistä. (11 artikla). Jos jäsenvaltio soveltaa tällaisia lisävaatimuksia, tulee näistä ilmoittaa komissiolle 11 art mukaisesti.

Esityksessä ehdotettua toisen testin vaatimusta on arvioitu suhteessa EU:n asetukseen, sen oikeasuhteisuutta ja tarpeellisuutta. Lisätestausvaatimus on esityksessä rajattu ainoastaan tilanteisiin, joissa Suomeen tulevan henkilön todistus koskee negatiivista testiä, eikä sitä edellytetä henkilöiltä, joilla on todistus koronarokotteesta tai sairastetusta koronasta. Vaatimus toisesta testistä olisi voimassa vain 15.10.2021 asti. Esitetty arvio kiinnittyy erityisesti mainittuun tieteelliseen arvioon välttämättömyydestä. Voimassaoloaika pohjaa THL:n arvioon siitä ajankoh-

dasta, jolloin valtaosa suomalaisista olisi saanut jo ensimmäisen covid-19-rokoteannoksen. Asetuksenmukaisuuden lisäksi rajoitettu voimassaoloaika liittyy perusoikeusrajoituksen välttämättömyyteen ja oikeasuhtaisuuteen.

Sääntelyteknisesti 16 d §:n mukainen 2. testi pitänee rajata vain niihin, jotka ovat saaneet 16 b §:ssä tarkoitetusta testistä negatiivisen testituloksen. Ei liene välttämätöntä rangaistuksen uhalla velvoittaa sairastuneita toiseen testiin.

Suoraa sovellettavana asetuksen 11 artikla vaikuttaa velvoittavan myös TTL-viranomaisia pidättäytymästä matkustamiseen liittyen erit. TTL 16 ja TTL 60 §:n mukaisista toimenpiteistä todistuksen omaaville, elleivät nämä ole tarpeen ja oikeasuhteisia kansanterveyden turvaamiseksi covid-19-pandemian johdosta, kun otetaan huomioon myös saatavilla oleva tieteellinen näyttö. Mainitut pykälät jo nykyisellään edellyttävät välttämättömyys-edellytyksen täyttymistä.

Valvonta

Esityksessä on kuvattu sitä, miten 16 a §:n mukaista todistusvelvollisuutta valvottaisiin ja siihen liittyviä haasteita sisärajavalvonnan päättymisen jälkeen, mutta esityksestä ei selkeästi ilmene, miten ja mihin toimivaltasäännökseen perustuen henkilön osallistumista testeihin valvottaisiin (16 b ja 16 d §:ssä tarkoitetut testit). Perusteluista ilmenee, että kunnat valvoisivat testeihin osallistumista, mutta laissa ei ole nimenomaista säännöstä 16 b ja 16 d §:en mukaisten velvoitteiden noudattamisen valvonnasta (vrt. TTL 59 a §). Valiokunnan olisi oikeusministeriön käsityksen mukaan tarpeen lausunnossaan todeta, mikä tällainen toimivaltuussäännös on ja mihin tietojensaantioikeus perustuu, jotta epäselvyyttä asianmukaisesta toimivaltaperusteesta ei synny. Mikäli kyse olisi uudesta tehtävästä, tulee tätä arvioida PL 121 §:n kannalta. Viranomaisen toimivallan on perustuttava lakiin, eikä siitä saa jäädä epäselvyyttä (PL 2.3 §). Perusteluissa on todettu: ”Toisaalta kunnille tulee myös velvoite valvoa testeihin osallistumisvelvollisuuden noudattamista. Tämä valvontatyö voidaan kuitenkin nähdä myös osana tartuntatautien torjunta- ja jäljitystyötä, eikä siten muodosta täysin uutta tehtävää kunnille.”

Matkustajien covid-19-testauksen vaikuttavuus ja esitettyjen mallinnusten paikkansapitävyys riippuvat ilmeisesti keskeisesti siitä, osallistuvatko he testeihin, ja tämä puolestaan kiinnittyy kysymykseen valvonnasta.

Jotta viranomainen voisi valvoa sitä, kenen tulee osallistua testeihin, tulisi sillä olla tieto siitä, kuka ja milloin maahan on saapunut. Esityksen perusteluissa todetaan, että ”kunnan terveysviranomaiset voivat valvoa henkilön osallistumista covid-19-testiin maahan saapumisen jälkeen, mikäli henkilön tiedot on tallennettu 39 §:n mukaiseen tapauskohtaiseen rekisteriin. Henkilö voi tallentaa tiedot rekisteriin itse esimerkiksi Finentry-palvelun avulla tai hänen tiedot voidaan tallentaa rekisteriin viranomaisen toimesta maahan saapumisen jälkeen suoritetun covid-19-testin yhteydessä.” (s. 54)

Ehdotetussa laissa ei kuitenkaan säädettäisi velvollisuutta antaa mm. yhteystietoja. Ei tulisi jäädä epäselvyyttä siitä, saavatko valvovat viranomaiset tarvittavat tiedot. Soveltuuko voimassaoleva tietojenantovelvollisuutta koskeva 22 § soveltuvan aivan kaikkiin maahan todistuksetta saapuviin. TTL 22 §:n 1 mom. tietojenantovelvollisuus koskee tartuntatautiin sairastuneen ja sairastuneeksi perustellusti epäillyn sekä tällaiseen tautiin altistuneen tai perustellusti altistuneeksi epäillyn henkilöitä. Ajatellaanko, että kaikki Suomeen ulkomailta ilman rokotustodistusta tai sairastettua tautia koskevaa todistusta saapuvat kuuluvat johonkin näistä ryhmistä?

Ehdotetun 16 g §:n 6 momentin mukainen viranomaisen tietojensaantioikeus koskee todistuksen seuraavia tietoja: tieto henkilön esittämän todistuksen sisällöstä, käsitellä henkilön antamia

1-4 momentissa tarkoitettuja henkilötietoja sekä tehdä 39 §:ssä tarkoitettuun tapauskohtaiseen rekisteriin merkintä 16 a §:n 1 momentissa tarkoitetun todistuksen mukanaolosta, jos käsittely on välttämätöntä 16 a -16 e §:ssä säädettyjen tehtävien vuoksi. Säännöksessä ehdotettu tietojensaantioikeus vaikuttaa koskevan ainoastaan henkilöitä, joilla on todistus ja todistukseen sisältyviä tietoja. Esityksestä ei käy ilmi, minkä säännöksen perusteella todistuksetta saapuneen tulee ilmoittaa näitä tietoja?

Esityksessä todetaan, että ”Ehdotus korostaisi maahan saapuvan henkilön vastuuta siitä, että hän toimii asianmukaisesti ja vastuullisesti ja hakeutuisi tarvittaviin testeihin. Maahan saapuneen henkilön tulisi varata maahan saapumisen jälkeen aika sellaisesta testauspisteestä, jossa testi olisi mahdollista tehdä lain edellyttämien määräaikojen kuluessa.” Tällainen malli merkitsisi esimerkiksi ulkomaalaisten henkilöiden velvoittamisesta oma-aloitteisesti selvittämään testausvaatimukset, missä tämä voi käydä testissä ja missä vapaita aikoja on. Tällä on merkitystä myös arvioitaessa rangaistussäännöksen hyväksyttävyyttä. On välttämätöntä, että viranomainen tiedottaa hyvin aktiivisesti ja eri kielillä tällaisista velvollisuuksista sekä mahdollistaa sen, että testiin on helppo hakeutua.

Esityksessä todetaan, että ”koska todistus olisi esitettävä pyynnöstä, viranomaisilla olisi mahdollisuus harkita, kuinka kattavasti ne valvovat todistuksia maahan saapuvilla.” Tässä yhteydessä on syytä painottaa myös esityksessä todettu, että testaus on kuitenkin järjestettävä koko lain voimassaoloajan kaikille todistuksetta maahan saapuneille siten, että henkilöllä on tosiallinen mahdollisuus noudattaa testaukselle säädettyjä aikarajoja.

Rangaistussäännös

Lakiehdotuksen tartuntatautilain 87 a § sisältää covid-19-testin laiminlyöntiä koskevaa rikkomusta koskevan rangaistussäännöksen. Sen mukaan ”joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 16 b §:n 1 momentissa tai 16 d §:n 1 momentissa tarkoitetun velvollisuuden osallistua covid-19-testiin, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, covid-19-testin laiminlyöntiä koskevasta rikkomuksesta sakkoon”.

Rangaistussäännösten tulee täyttää nk. kriminalisointiperiaatteita koskevat edellytykset. Niihin kuuluu mm. se, että muuta yhteiskunnallista keinoa reagoida moitittavaan käyttäytymiseen ei ole kuin teon säätäminen rangaistavaksi (ultima ratio –periaate). Kysymys siitä, toteutuuko tämä edellytys, on luonteeltaan empiirinen, eikä siihen oteta tässä lähemmin kantaa. Rangaistussäännösten ja rangaistuksen tulee myös olla kokonaisuudessaan suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Perustuslakivaliokunnan käytännössä puhutaan painavasta yhteiskunnallisesta tarpeesta rangaistavuuden edellytyksenä.

Rangaistussäännöksen hyväksyttävyyteen kuuluu myös se, että sen ei voida olettaa synnyttävän käytännössä ylivoimaisia tai mielivaltaisia näyttöongelmia ja että sen soveltamisen voidaan olettaa olevan yhdenvertaista eikä sattumanvaraista. Myös näiltä osin arviointi kuuluu pitkälti rikosoikeuden ulkopuolisen arvioinnin piiriin.

Ehdotettu rangaistussäännös on nk. blankotyyppinen rangaistussäännös. Siinä rikostunnusmerkistö ei ole kokonaisuudessaan kuvattuna rangaistussäännöksessä itsessään, vaan rangaistavuuden edellytykset rakentuvat rangaistussäännöksen ohella käyttäytymisnormeista, joiden rikkomisesta on kysymys.

Rangaistussäännökseen sisältyy asianmukaisesti viittaukset kysymyksessä oleviin käyttäytymisnormeihin. Lisäksi rangaistussäännökseen sisältyy asianmukaisesti lyhyt luonnehdinta rangaistavasta teosta (Covid 19-testiä koskevan osallistumisvelvollisuuden rikkominen). Laillisuusperiaate edellyttää lisäksi, että käyttäytymisnormit – tartuntatautilain 16 b §:n 1 momentti ja 16 d §:n 1 momentti – on kirjoitettu rangaistussäännöksiltä edellytettävän tarkkarajaisuusvaatimuksen edellyttämin tavoin.

Käyttäytymissäännökset vaikuttavat sinänsä kohtalaisen selviltä, joskin niiden soveltaminen edellyttää eräiden muidenkin ehdotettujen säännösten huomioon ottamista ja tulkintaa.

Rangaistussäännöksen perustelluisuus riippuu siitä, täyttyvätkö edellä todetut vaatimukset riittävässä määrin.

Virka-apu

Jatkovalmistelussa lausuntokierroksen jälkeen ehdotettua 89 a §:n virka-apusäännöstä on korjattu vastaamaan myös hallintovaliokunnan lausuntokäytännössä (HaVL 29/2020 vp) linjaamia virka-apusääntelyä koskevia reunaehtoja, eikä säännökseen ole huomauttamista.

Tässä sääntely-yhteydessä virka-avulla vaikuttaa olevan käytännössä tärkeä merkitys lakiehdotukseen sisältyvien säännösten toimeenpanossa, minkä vuoksi sääntelyn asianmukaisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Aiemmassa versiossa virka-apua antaville viranomaisille ehdotettiin säädettäväksi ”oikeus tarkastaa henkilöllisyys ja henkilön esittämän 16 a §:ssä tarkoitetun todistuksen sisältö sekä ottaa tarkastettava asiakirja haltuunsa tarkastusta varten”. Koska lailla säädettäisiin todistusten tarkastaminen nimenomaan TTL-viranomaisten tehtäväksi, tällainen virka-apusäännös todistusten tarkastamisesta ja haltuunottamisesta ei olisi ollut tosiasiassa virka-apua, vaan ko. TTL-viranomaiselle säädetyn tehtävän suorittamista toisen viranomaisen toimesta.

Kuten hallintovaliokunta on todennut: ”Virka-avun antajan toimenpide on avustava toteuttamistoimi. Poliisi mahdollistaa tällaisessa tilanteessa omilla toimivaltuuksillaan virka-apua pyytäneen viranomaisen edellytykset hoitaa asianmukaisesti toimivaltaansa kuuluvaa valvontavelvollisuutta.” Edelleen virka-apua antavalle viranomaiselle ei virka-apusääntelyssä voida luoda uutta toimivaltaa (HaVL 29/2020 vp), mutta uusi toimivalta on lailla mahdollista säätää.

Neuvontavelvollisuus ja omaehtoinen karanteeni

Lain 16 e §:ssä säädettäisiin hallintolain 8 §:ää tarkentavasti neuvontavelvollisuuden sisällöstä. Tämän tyyppinen ratkaisu voi tällaisessa sääntely-yhteydessä olla perusteltu, vaikka neuvontavelvollisuus jo viranomaiselle on säädetty.

Perusteluissa todetaan, että ”pykälässä tarkoitetut terveysturvalliset toimet pitäisivät sisällään muun muassa ohjeistuksen turvavälien noudattamiseen, suu-nenäsuojainten käyttöön ja lähikontaktien välttämiseen ennen toista covid-19-testiä.”

Oikeusministeriö korostaa, kuten esityksen perusteluissakin on asianmukaisesti huomioitu, että tällaisesta neuvonnasta on käytävä selvästi esille se, että kyse on ainoastaan suosituksista eikä sitovista viranomaismääräyksistä tai lainsäädännöstä. Tätä seikkaa on korostettu myös laillisuusvalvonnan tuoreissa ratkaisuissa, esimerkiksi OKV/61/10/2020: ”Päätöksissä olisi tullut myös selkeämmin tuoda esiin se, missä määrin kyse on ollut suosituksista ja missä määrin oi-

keudellisesti velvoittavista päätöksistä.” Tämän huomioiminen korostuu erityisesti, kun viranomainen antaa ohjeita lähikontaktien välttämisestä, millä haettaneen sitä, että henkilö ohjeistettaisiin pysymään karanteeninomaisissa olosuhteissa.

Lainsäädäntö ei tunne käsitettä omaehtoinen karanteeni, eikä laissa säädettäisi lähikontaktien välttämisestä. Jos henkilön liikkumisvapautta halutaan rajoittaa, tämän tulee perustua eduskunnan säätämään lakiin, kuten nykyinen karanteenia koskeva TTL 60 §, eikä tällöin kyse ole omaehtoisuudesta. Esitykseen kirjattu suositus välttää kontakteja tai muu suositus omaehtoisesta karanteenista ennen toista testiä ei ole luonteeltaan oikeudellisesti velvoittava, minkä on tultava selkeästi esille.

Tietosuoja

Ehdotettavat tartuntatautilain 16 g §:n säännökset ovat merkityksellisiä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Ehdotetun pykälän sisällössä on huomioitu EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa tarkoitettu henkilötietojen käsittelyn minimointiperiaate ja sääntelyn oikeasuhteisuutta koskeva vaatimus. Oikeusministeriön lausuntokierroksella esittämät huomiot on otettu huomioon hallituksen esityksessä.